

Sudetoněmecké dějiny

Z německého originálu „Historie,“ oficiální webové stránky Sudetoněmeckého krajanského sdružení, přeložil **Ing. Vlastimil Kraus**

Sudetští Němci a dějiny jejich vlasti do roku 1918

Vlastí Sudetských Němců je chudých 28.000 čtverečních kilometrů prstence pohraničních oblastí Čech, Moravy a Sudetského Slezska, tj. malé části Slezska, které roku 1763 po sedmileté válce mezi Rakouskem a Pruskem zůstalo Rakousku.

Označení Sudetští Němci je odvozeno od 330 km dlouhého oblouku horského pásma Sudety táhnoucího se severem Čech, Moravy a Sudetského Slezska. Jméno „Sudetští Němci“ bylo ojediněle používáno již v 19. století a ujalo se na začátku 20. století především po roce 1919 jako souhrnný pojem pro více než 3 miliony Němců v Čechách, na Moravě a v Sudetském Slezsku (tj. v Českých zemích). Sudetští Němci jsou v důsledku toho rozmanití. Odlišují se dialektem, původem, regionální kulturou odpovídající příhraničnímu německému regionálnímu obyvatelstvu jako jsou Starobavoři, Frankové, Sasové a Slezané. Jejich osud po roce 1918 je však vedl k politické jednotě.

Před Čechy, kteří se v polovině 6. století usadili ve vnitřku Čech a Moravy, byla tato země již přes 500 let dlouho obydlena germánskými kmeny – Markomany podél Labe v Čechách a Kvády na Moravě. Římský spisovatel Tacitus ve své Germanii píše o tom, jak tito jmenovaní v čase narození Krista odtud vytlačili předchozí obyvatelstvo keltských Bójů. Ve 12. a 13. století česká knížata a králové povolávali do země Němce jako rolníky, horníky, řemeslníky, obchodníky a umělce především proto, aby jimi otevřeli a kultivovali dosud jen velmi řídké osídlené pohraniční oblasti. Do země tehdy také přicházeli Židé a ojediněle i románské obyvatelstvo. V Praze žili Němci a Židé již od 11. století.

České země jako vlast Sudetských Němců byly od 10. století součástí Svaté říše římské, i když často značnou měrou trvale svébytnou. V Praze, hlavním městě Čech, měli své sídlo císaři Karel IV. a Rudolf II. Zde Karel IV. v roce 1348 založil první univerzitu na území německé Říše a země ve 14. století zažívala nebývalý rozkvět. Kolem 800 let dlouho žili Němci a Češi vedle sebe nebo spolu téměř vždy přátelsky. Pokud vznikalo napětí, mělo spíše náboženské a sociální příčiny než národnostní. Tyto konflikty také nerozdmýňovaly násilí s výjimkou husitských válek (1419/20 až 1436). V důsledku těchto válek byly zničeny v roce 1420 ještě značně velké německé jazykové ostrovy uvnitř Čech, jako byl jazykový ostrov mezi Kolínem, Kutnou Horou a Čáslaví ve východních Čechách. K tomu došlo vyhnáním a asimilací, částečně však také i fyzickým zničením německého obyvatelstva. Naproti tomu Němci v Praze a pohraničních regionech husitské války přestáli, i když také se značnými ztrátami, jako např. v Ústí nad Labem. Celá země, která před husitskými válkami měla v Evropě vedoucí postavení, byla svým vývojem vržena daleko zpět. Trvalo 200 let než bylo toto zaostávání dohnáno.

Roku 1526 se české země a spolu s nimi i oblast vlasti Sudetských Němců dostaly pod panství Habsburků a tím se staly částí Rakouska. Dalším významným datem je bitva na Bílé hoře u Prahy (1620), kdy katoličtí Habsburkové porazili povstání českých protestantů (mezi nimiž byli stejnou měrou Češi i Němci). Nyní nasazenou restaurací byla čeština částečně vytlačena z veřejného života. Pro Čechy proto „Bílá hora“ představuje až dodnes národní trauma.

Čechy a Morava patřily spolu s celým Rakouskem až do roku 1806 do Římsko-německé říše a v letech 1815 až 1866 do Německého spolku. Roku 1848 byli zvoleni a vysláni také sudetoněmečtí poslanci do prvního německého Národního shromáždění ve frankfurtském Paulskirche. Byli tam přítomni také čeští poslanci z Moravy, nikoli však čeští poslanci z Čech. Národnostní vášně začátkem 19. století znovu vzplanuly, když vlna nacionalismu doprovázející francouzskou revoluci se zachytila také v Čechách. Ale tyto rozpory zůstaly až do roku 1918 nenásilné. Podstatný podíl na kulturním a vzdělanostním vývoji českých zemí měla konečně i židovská pospolitost, která byla zcela převážně německy hovořící. Spolužití Němců, Čechů a Židů obzvláště v Praze vedlo ke vzniku jedinečného a úrodného kulturního prostředí.

Do roku 1918 (de jure až do roku 1919) patřili Sudetští Němci do rakousko-uherské říše Habsburků. Konec 1. světové války v roce 1918 přinesl rozbití mnohonárodnostního rakousko-

uherského státu. Kolem 6,7 milionu Čechů požadovalo svůj vlastní stát, ke kterému měly patřit také průmyslové oblasti osídlené Sudetskými Němci.

Vojenské obsazení Sudet (listopad 1918 až leden 1919)

Po vyhlášení Československé republiky (ČSR) 28. října 1918 požadovali Sudetští Němci s odvoláním se na právo národů na sebeurčení setrvání oblasti jejich vlasti ve zmenšeném rakouském státu pod názvem Republik Deutsch-Österreich, který by se z projevu své vlastní vůle sjednotil s Německou říší. Spoléhaje se na vítěznými mocnostmi, zvláště na prezidentem USA Wilsonem, proklamovaným právem na sebeurčení kladli Sudetští Němci jen nepatrný odpor proti obsazení své země českým vojskem (31. X. 1918 až 28. I. 1919). Na více místech ale došlo k bojům, jako např. Slavonice (17/18. XI.), Hošťka (26. XI., 2 mrtví), Most (27/28. XI., nejméně 6 mrtvých), Louka u Litvínova (1. XII., 2 mrtví), Kaplice (3. XII., 2 mrtví) a na více místech jižní Moravy (30. XI. až 11. XII.).

Kromě toho došlo na několika místech ke krvavým zásahům proti sudetoněmeckým civilistům, takže bylo na tržišti v Moravské Třebové dne 29. XI. zastřeleno pět civilistů a 20 zraněno. Na mnoha místech bylo vyhrožováno ostřelováním dělostřelectvem, jako např. Most (29. XI.), Šumperk (15. XII.) a Cheb (asi 15. XII.). Zbraní pro zlomení odporu Němců byl také hlad. Dodávky potravin a uhlí do pohraničních oblastí a Vídně byly hned 28. X. 1918 přísně zastaveny. Dále bylo během obsazení cenzurováno mnoho novin a přes sto Němců bylo vzato do vazby. Tváří v tvář těmto brutálním postupům nemohlo být obsazení zabráněno ani železničářskými stávkami (v severních Čechách od 26. XI. po více týdnů, v západních Čechách 5. XII.) a masovými demonstracemi v mnoha městech. Pod tlakem katastrofální situace města v zásobování dal ministr zahraničí Bauer ve Vídni ve dnech 3./4. XII. ČSR na srozuměnou, že již nebude veden žádný další odpor. Do Vánoc bylo obsazeno 80% německých oblastí a do konce roku asi 95%. Tyto postupy se prohřešovaly nejen proti právům národů na sebeurčení, ale namnoze i proti válečným konvencím schváleným v Haagu v roce 1907.

Dále došlo v období listopad 1918 až leden 1919 a znovu od května do července 1919 k větším operacím českého vojska proti Maďarsku, aby zajistily začlenění Slovenska do nově založeného Československa. Slovenské obyvatelstvo zachovávalo k nově vzniklému státu značnou zdrženlivost. Mnozí proto říkají, že slovenský lid by v letech 1918/19 svobodnou volbou československý stát nechtěl – v neposlední řadě vývoj let 1939 a 1992 vedl ke vzniku vlastního slovenského státu.

Pravděpodobně rozhodující role vojenského násilí při vytvoření Československa je dnes zapomenutou kapitolou dějin. Také vědecky jsou tyto události dodnes špatně zdokumentovány, například neexistuje žádný souhrnný popis vojenského obsazení Sudet na přelomu let 1918/19, kdežto popisů Mnichovské dohody z roku 1938 je velmi mnoho.

Tragedie Sudetských Němců – znevážení jejich práva na sebeurčení

V úterý 4. března 1919 demonstrovalo pokojně téměř všechno sudetoněmecké obyvatelstvo za své právo na sebeurčení. Tyto demonstrace byly doprovázeny jednodenní generální stávkou. Podnětem k tomu byla v těchto dnech probíhající schůze Národního shromáždění Republiky Deutsch-Österreich, které se chtěli zúčastnit také sudetoněmečtí poslanci, což jim bylo zapovězeno rozhodnutím vítězných mocností 1. světové války. Dalším podnětem bylo tzv. „okolkování bankovek“, při kterém peníze v hotovosti ztratily značnou část své hodnoty.

Iniciativa k těmto demonstracím vzešla ze strany sudetoněmeckých sociálních demokratů, kteří byli v tom čase nejsilnější stranou, byla však podpořena všemi ostatními stranami. Velké demonstrace byly na mnoha místech českým vojskem okamžitě zmařeny, přičemž bylo oplakáváno více jak tucet mrtvých a daleko přes sto raněných. Celkem zemřelo 54 lidí, mezi nimiž byli nejméně dva židé, jmenovitě Rosa Hellerová ze Stříbra a Alfred Hahn z Karlových Varů. Židovské obyvatelstvo Sudet se tehdy velkou většinou cítilo být částí německo-rakouského obyvatelstva, a sdílelo touhu (ostatních) Sudetských Němců po sebeurčení.

Bohužel, jednota politických stran v Sudetech byla brzo po 4. březnu opět ztracena. Rozštěpila se znovu, jako se stalo už koncem roku 1918 na základě ztroskotání vojenského Abwehru. Začátek května 1919 přinesl vážné úsilí, aby Sudety byly osvobozeny vojenskou akcí zvenčí,

především z rakouských a říšskoněmeckých oblastí. Speciálně ve Slezsku již stály připraveny k boji odhodlané sudetoněmecké formace – vícekrát citované Freikorpsy. Přijetí Versailleského dojednání Německem začátkem června 1919 však tyto plány zmařilo.

Proti své projevené vůli byli tedy Sudetští Němci podle dojednání ze St. Germain z 10.9.1919 přiklepnuti k novému státu Československo, ačkoli jej nechtěli a na jehož jméno, ústavě a základech neměli žádný podíl a který od svého založení dvacet let dlouho systematicky pohrdal právy svých německých nebo neslovanských občanů.

Je silně zamlčováno, že USA – podle rad harwardského profesora Archibalda Coolidge – ve St. Germain dlouho a rozhodně vystupovaly proti nespravedlnostem nového mírového pořádku. Ostatní jako Francie, Anglie a Itálie se zdráhali poskytnout po 20. XII. 1918 Československem požadovaný dodatečný souhlas s obsazením Sudet a dávali přednost tomu, aby přinejmenším jisté části Sudet patřily Rakousku nebo Německu podle práva na sebeurčení. (USA) to ale nakonec nemohly prosadit proti Velké Británii a především proti zcela se připojivší Francii. Kongres USA ale uznal bezprávní smlouvy z pařížského předměstí a zdráhal se ji ratifikovat.

Rozhodující podíl na vzniku ČSR měl důvěrník pozdějšího prezidenta Tomáše G. Masaryka Edvard Beneš. Masaryk později přesvědčivě vysvětloval, že bez Beneše by ke vzniku ČSR nedošlo. Beneš na pařížské mírové konferenci agitoval velmi šikovně, ale také bez skrupulí, jak ukazují jeho falšováními oplývající paměti z mírové konference. Benešovy manipulace v Paříži byly tak závažné, že později jeden československý zákon pevně stanovil pravidla pro vylíčení dějin vzniku ČSR: Podle československého zákona o obraně státu z 19.3.1923 mohlo být takovéto vylíčení potrestáno jako „pobuřování“ až dvěma lety vězení (viz §14 tohoto zákona); delikt byl zařazen mezi „vojenskou zradu“ a „podněcování k rasové nenávisti“. Výklad, který právě čtete, mohl autora v meziválečné ČSR přivést přímo do vězení.

Obyvatelstvo Československa se v roce 1921 skládalo z 6,6 mil. Čechů, 3,2 mil. Němců, 2,0 mil. Slováků, 0,7 mil. Maďarů, 0,5 mil. Rusínů (Ukrajinců), 0,3 mil. Židů (v tom bylo 180.000 osob „židovské národnosti“ – ČSR byla první zemí světa, kde se židovství nebralo jen jako náboženství, ale zvláště se uznávalo také jako národnost), 0,1 mil. Poláků, navíc ještě Romové (Cikáni), Chorvaté a další skupiny.

Protisudetoněmecká národnostní politika

Ačkoli popsané události založení ČSR vyhlížejí jako ostrý protiklad toho, co Sudetští Němci požadovali, podpořili ve volbách ve dvacátých letech a na začátku let třicátých velkou nadpoloviční většinou strany s kladným vztahem ke státu (tzv. „aktivistické“). Tyto měly dočasně dokonce účast ve vládě a dosazovaly jednotlivé ministry, ale nicméně nemohly zabránit asimilační národnostní politice systematicky zaměřené proti Sudetským Němcům. Klíčovou roli v této české politice odmítání všech německých pokusů o vyrovnání hrál zase Edvard Beneš (1918-1935 ministr zahraničí, 1935-1938 prezident), který potom později v exilu asi od roku 1940 diplomaticky a organizačně připravoval vyhnání Sudetských Němců.

Naproti Benešovým slibům z roku 1919 udělat Československo na způsob druhého Švýcarska, zahájilo vedení československého státu ihned otevřenou protisudetoněmeckou politiku:

1. Systematické odstrkování německé řeči a kultury omezováním německého školství a preferováním češtiny jako úřední řeči.
2. Vytlačování Němců z veřejné služby a ze státních nebo na státních zakázkách závislých podniků.
3. Poškozování německé vědy v mnoha oblastech.
4. Oklešťování německé samosprávy v obcích a okresech.

Důsledkem této politiky bylo, že uprostřed třicátých let byla nezaměstnanost v Sudetech asi pětkrát vyšší než v českých částech země.

Prakticky celá vědecká a kulturní politika sloužila myšlence stát čechizovat a fikci vytvořit skutečně národní stát. Obzvláště realizace pozemkové reformy začátkem 20.let a vytlačování Němců Čechy ve státních službách vedlo v podstatě k české osidlovací politice Sudet.

Brzo po roce 1919 obdržela všechna místa v Sudetech česká jména. Většina z nich měla již po staletí také česká jména (vedle toho také mnoho míst ve vnitřních Čechách mělo a drželo si také německá jména), nyní však bylo i poslední vesnici přiřazeno nově vymyšlené české jméno. Toto platilo také pro všechny místní názvy a průvodce, a to i tam, kde žádní nebo

téměř žádní Češi nežili. Paradoxně tím tak ČSR převzala pozdější protektorátní praxi, jen s opačným znaménkem: Tam byla nahoře jenom německá jména, ba i v čistě českých oblastech. Naproti tomu se za c.k. monarchie používala praxe značení řečí v místě obvyklou: Německy hovořící místa byla popisována německy a česky hovořící místa česky. V blízkosti jazykové hranice a ve dvojjazyčných městech jako Praha a Brno bylo značení dvojjazyčné. To odpovídalo a odpovídá poměrům ve Švýcarsku. Po roce 1918 byl tedy přesně tento stav odstraněn, přičemž Beneš v Paříži slíbil zavést švýcarské poměry.

Také došlo k velmi silné militarizaci Sudet. Tak byl podél hranice s Německem a Rakouskem v těsné spolupráci s Francií vybudován mohutný opevňovací systém (tzv. „česká Maginotova linie“), jehož zřízení stálo velké peníze – které byly vyžádány také ze sudetoněmeckých daňových poplatníků. Avšak sudetoněmecké stavební firmy byly z jednání o veřejných zakázkách vyloučeny, protože platily za „státně nespolehlivé“.

Celou touto politikou vzrostl např. v Chomutově podíl českého obyvatelstva. Ten tam byl před 1. světovou válkou zhruba pod 3%, během sčítání lidu v roce 1930 již přes 13% a k Mnichovské dohodě v roce 1938 byl odhadem asi 20%. Ve státních službách bylo v roce 1930 v Chomutově již 40% Čechů. Po roce 1919 vzrůstal v Sudetech podíl českého obyvatelstva každoročně asi o jeden procentní bod. Při nezměněném pokračování této politiky by se Sudetští Němci i bez Mnichovské dohody, války a vyhnání během málo desetiletí – totiž během 70. let minulého století – stali menšinou ve své vlastní zemi.

Věcně se tato československá politika proti Sudetským Němcům z této doby hodně podobala dnešní politice Čínské lidové republiky vůči Tibetu, ovšem se zásadním rozdílem, že ČSR byla bezpochyby demokracií. Zatímco politika Číny vůči Tibetu odpovídá diktátorskému režimu, který každou kritiku potlačí, měli Sudetští Němci „výhodu“, že sice mohli proti provádění české politiky dominance dosti svobodně protestovat (také zde to přinášelo omezení), avšak byli formálně demokratickou českou resp. československou většinou v parlamentu dvacet let dlouho znovu a znovu hladce přehlasováni.

Toto zjištění je důležité ze dvou hledisek: Jednak vysvětluje přibývajíc kritiku a odmítání parlamentní demokracie (nikoli však svobod právního státu) mnoha Sudetskými Němci ve 30. letech. Za druhé zde vyvstává otázka odpovědnosti českých demokratických stran a konečně českých voličů za velice nacionalistickou politiku, která po dvacet let dlouho systematicky poškozovala významnou část svého vlastního obyvatelstva (23% Němců a asi 5% Maďarů). Českým politickým stranám a voličům se musí vymezit otázka, zda se nakonec i Slováci neodklonili od této politiky a tváří v tvář pražskému centralizmu žádali vlastní autonomii.

Tato politika koneckonců exemplárně ukazuje, jak při téměř plném zachování rovnoprávnosti jednotlivých občanů přece jen může vzniknout bezpráví při zacházení s celými skupinami obyvatelstva. Tato politika ČSR se prohrála nejen proti morálce a politické soudnosti, ale zvláště také proti vlastním mezinárodním závazkům ČSR, jmenovitě proti dohodě o ochraně práv menšin z roku 1922. Sudetští Němci proti tomu protestovali nejméně 24mi podáními a stížnostmi u Společnosti národů v Ženevě, ovšem bez žádného výsledku. Základem pro toto nebyla jen slabost Společnosti národů, nýbrž i osobní vliv Edvarda Beneše jako ministra zahraničí ČSR, který tam jako těsný spojenec Francie měl.

Tato politika vedla k pozvolnému odcizení mezi Sudetskými Němci a československým státem. Obzvláště vedla k tomu, že strany s kladným poměrem ke státu (sociální demokraté, křesťanští socialisté a rolnický svaz) byly svými voliči naproti tomu zcela ponechány na holičkách. V parlamentních volbách roku 1935 došlo nakonec k drtivému vítězství nově založené Sudetoněmecké strany (SdP) pod vedením Konráda Henleina. Základem pro tento výsledek byla málo šťastné konání sudetoněmeckých sociálních demokratů pod jejich tehdejší představitel Czechem, který národní výzvu Němců buď zcela nepochopil nebo ji nechtěl politicky tématizovat. To byl jasný rozdíl od jeho předchůdce Josefa Seligera a k jeho nástupci Wenzelu Jakschovi. Ti také odmítali jakýkoli antičeský nacionalismus (od kterého se SdP neosvobodila), ale neměli žádné iluze o tom, že to pro Němce v ČSR – jak bylo opatrně říkáno – nepřinese jenom sociální problémy.

Hlavním cílem SdP naproti tomu bylo prosazení úplného státoprávního politického vyrovnání Sudetských Němců s Čechy a Slováky formou vlastní územní autonomie. Přinejmenším až do listopadu 1937 nebyla SdP nastolována otázka územní celistvosti ČSR, přičemž je třeba

zdůraznit, že snaha po mírové změně hranic byla tehdy právě tak v souladu s mezinárodním právem, jako byla v roce 1919 a je dnes.

Rok 1938

Sudetoněmecko-české rozpory se nakonec v průběhu roku 1938 vyostřily znovu v důsledku vnějšího tlaku Adolfa Hitlera (k jeho uchvácení moci Sudetští Němci nemohli přispět) v tzv. Sudetskou krizi během září. V této chvíli naléhala Anglie a Francie na Československo, aby odstoupilo sudetoněmecké oblasti ve prospěch Německé říše, protože jinak Hitler hrozil válkou. Západní mocnosti se ale v tomto čase na válku proti Hitlerovi necítily být dostatečně připraveny. Stály také před psychologickým problémem, zda vést válku „proti právu národů na sebeurčení“ po 1.světové válce, jež byla vedena výslovně za toto právo, přičemž tehdy každý věděl, že toto právo bylo v letech 1918/19 Sudetským Němcům odepřeno. Snad také doufali, že splněním domnělých posledních Hitlerových požadavků mohou zabránit velké válce.

Západní mocnosti v podstatě řešily své vlastní dilema jako při zpětném začlenění Sárska (1935), obsazení Porýní (1936) a při obsazení Rakouska (březen 1938). Musely buď respektovat právo národů na sebeurčení nebo jím pohrdnout podle zásady, že agresivní diktatuře se musí čelit co možná zavčasu. A věděly, že toto dilema si v podstatě zavinily samy, protože by sotva došlo k uchopení moci nacisty bez nespravedlností smlouvy z pařížského předměstí – příslovečné mnohými znevážením práva národů na sebeurčení. Konec konců většina lidí v Sársku, Porýní a Rakousku nevívala vstupující německé jednotky s menším jástem než většina Sudetských Němců v říjnu 1938. Nikoho však nenapadla absurdní idea, že jim za to bude přičtena kolektivní vina nebo že budou zcela kompletně vyvlastněni a vyhnáni. Toto zůstalo vyhrazeno Sudetským Němcům.

Odstoupení Sudet Německé říši bylo v polovině září 1938 v podstatě hotovou věcí poté, co Francie dala ČSR jasně najevo, že kvůli ní nechce vést válku. Obsahově odpovídalo odstoupení návrhu tehdejšího zprostředkovatele v národnostním sporu britského lorda Runcimana po jeho misi z konce léta 1938. Zpráva lorda Runcimana o proběhlých jednáních zůstává střízlivým a objektivním vylíčením poměrů v Sudetech po roce 1918 a nadčasově platným dokumentem, který je ale v dnešní ČR dalekosáhle ignorován.

Anglii a Francii předložená žádost o odstoupení Sudet – byla doprovázena odkazem, že v případě války s Německem nebudou ČSR podporovat – byla Prahou přijata 21. září 1938. ČSR šla ke konci ještě proto, aby se zabránilo všelidovému hlasování o příslušnosti Sudet. Bylo všeobecně zřejmé, že takovéto hlasování by dopadlo ohromnou většinou ve prospěch Německa. V dubnu 1938 tak předtím 99% Rakušanů v rozsáhlém svobodném hlasování dodatečně schválilo „Anschluss“. ČSR se chtěla takovéto porážce v hlasování vyhnout a snad tím získat možnost dlouhodobě popírat zákonnost odstoupení. Západní mocnosti toto přání ČSR splnily: Odstoupení proběhlo bez lidového hlasování a bez československého podpisu.

Mnichovská dohoda

Poté následující tzv. Mnichovská dohoda z 29. září 1938 upravovala pak už jen víceméně provedení předání sudetoněmeckých oblastí Německu. V samotném textu dokumentu není řeč o „odstoupení“ nebo dokonce o „vyklizení“ Sudet. „Vyklizení“ je vlastně vojenský pojem. Je třeba brát v úvahu, že volba těchto slov se stala povědomou z diplomatických nót mezi prosincem 1918 až lednem 1919. Takto mohly Francie, Velká Británie a Itálie, tedy vedle Německa signatářské mocnosti Mnichovské dohody, schválit vojenské obsazení Sudet.

Tato dohoda byla mezinárodním tiskem hodnocena převážně pozitivně, jako nezbytný ústupek pro zachování míru v Evropě. Britská dolní sněmovna den před odjezdem Chamberlaina do Mnichova jej vyprovodila minuty dlouhým potleskem poté, co ministerský předseda oznámil svůj let do Mnichova. Ke svému překvapení byl francouzský ministerský předseda Daladier po svém návratu do Paříže oslavován – očekával protesty.

Je zjevné, že za těchto okolností byla dohoda oslavována většinou obyvatelstva Německa, Rakouska a zvláště Sudet. K radosti, že německy hovořící oblast se dostala k Německu, se přidala úleva, že velmi obávaný válečný výbuch byl ještě jednou odvrácen. Určitá – především sociálně demokratická – menšina mezi Sudetskými Němci však až donedávna bojovala proti

opěvování tehdy nacionálněsocialistického Německa. Teprve mnohem později vešlo ve známost, že Hitlerovi v září 1938 nešlo vůbec o osvobození Sudetských Němců, nýbrž že se v tomto čase snažil připravit válečný výbuch. V uzavřeném kruhu proto litoval dohody, pro níž se nechal na veřejnosti oslavovat.

Také se později stalo veřejně známým, že wehrmacht stála tehdy bezprostředně před pučem proti Hitlerovi. Tito chtěli za všech okolností zabránit válečnému výbuchu. Velká Británie o těchto plánech jistě věděla a přesto neváhala dohodu podepsat. Hitlerův diplomatický úspěch rozbil tyto plány jeho odpůrců a nejen proto také při zpětném pohledu zůstává Mnichovská dohoda osudová. Na druhé straně zůstává jistou věcí, že tato dohoda svým obsahem byla v souladu s mezinárodním právem a její právní účinnost nastala. Neudržitelnost tvrzení, že Mnichovská dohoda je „neplatná“ resp. „neplatná od samého začátku (ex tunc)“ potvrzují také rozsudky Mezinárodního soudního dvora v Norimberku z roku 1946. V nich je nezákonnost protektorátního zřízení po 15. III. 1939 zdůvodňována výslovně tím, že se prohřešilo proti Mnichovské dohodě. Z toho vychází, že Mnichovská dohoda, byla platná nejméně do 15. III. 1939. Pokud víme, zůstal tento argument českou historiografií až dosud nepovšimnut. Také není zřejmé, jak by to bylo jimi popřeno.

Vše, co patří k mnohvrstevnatosti Mnichovské dohody a její prehistorii, je ale českou publicistikou a dějepiscem až dodnes sotva uznáváno. Tam bude tato dohoda většinou představována bez rozdílu jako „akt zrady“. Názory na tuto otázku se v dnešní ČR sotva odlišují od komunistické epochy. Sudetoněmecký landsmanchaft lituje, že se zdá, jako by toto zjednodušení v posledních letech vítězilo dokonce i na půdě mimo ČR; ze své strany se distancuje od právě tak neudržitelného hodnocení dohody jako „osvobození Sudetských Němců“. Je nepopíratelné, že Mnichovská dohoda byla v roce 1938 většinou Sudetských Němců vnímána jako osvobození. Vystřízlivění přišlo nejpozději 1. září 1939 a v mnoha případech již časněji, už jen tím, že peníze v hotovosti a úspory byly po Mnichovské dohodě směněny ve velmi nevýhodném kurzu 1 koruna = 12 feniků. Jako už v březnu 1919 ztratili Sudetští Němci znovu velkou část svých peněz, tehdy cizím státem, tentokrát pro zbrojení. Další mrzutostí bylo, že Berlín jim povýšeně dosadil značné množství nacistických funkcionářů a že společenský život byl přísně usměrněn. Ne vždy byla radost členů SdP (Sudetoněmecké strany) absolutní: Zatímco rakouští nacisté byli přijímáni do NSDAP bez prověrek, u členů SdP to bylo v jednotlivých případech se zkouškou. V Berlíně dobře věděli, že v této z 85% poskládané straně je také mnoho křesťanských sociálů, liberálů a dalších nenacistů, a vyvodili z toho důsledky. Došlo to tak daleko, že celý jeden ideový proud v SdP, tzv. Kameradschaftsbund, který byl až do léta 1938 proti anchlussu (Rakouska), byl kompletně odstaven a jeho vedoucí představitel byl dokonce zatčen. Walter Brand, osobní referent Konráda Henleina, byl kvůli tomu v letech 1939 až 1945 v koncentračním táboře Buchenwald. Jak nevhodné je paušální odmítání Mnichovské dohody, se nakonec jeví dobře z faktu, že Hitler si pár dní před svojí sebevraždou stěžoval, že Mnichovská dohoda mu znemožnila provést úder už v roce 1938, a proto prý byla válka ztracena – což je pozoruhodný polehčující argument pro mnohokrát potupeného Chamberlaina ...

Následky Mnichovské dohody

Jedním z následků Mnichovské dohody bylo, že velká část Čechů, kteří osídlili Sudety po roce 1919, je musela v krátkém čase opustit. Včetně vojáků opustilo pohraniční oblasti téměř 400.000 Čechů. Právě tak museli v opačném směru jednotliví Sudetští Němci opustit oblast vnitřních Čech, resp. vnitřní Moravy. Základem tohoto procesu dvojitého stěhování – který měl nepopíratelně především formu útěku – byla smlouva o státní příslušnosti a o právu volby z listopadu 1938. Realizace Mnichovské dohody byla pod dohledem mezinárodní komise za britského předsednictví a proběhla na obou stranách spořádaně téměř bez výjimky bez násilností. Pokud je nám známo, došlo v méně než deseti případech k použití násilí ze strany Sudetských Němců proti Čechům.

Exodus velké části po roce 1919 přistěhovaných Čechů – převážně státních zaměstnanců a vojáků se svými rodinami – nemohl být i při použití nejpřísnějších měřítek označen za vyhnání: Nedošlo přitom k žádnému vyvlastnění a Čechů žijících v Sudetech už dávno se to netýkalo. Skutečně byl počet Čechů žijících v Sudetech při sčítání lidu v květnu 1939 ještě zřetelně vyšší

(tj. oficiálně 319.000, ve skutečnosti však dobrých 400.000, neboť mnoho dvojjazyčných Čechů se označilo za Němce) než v roce 1918 (265.000). Dokonce také část meziválečných osídlenců zůstala.

Těžké bezpráví začalo ovšem ihned po dohodě: Většina z cca 50.000 Židů v Sudetech kvapně uprchla. Ačkoli jednotlivci z nich zůstali na místě a stali se obětí nejhoršího pronásledování, lze tento útěk Židů kvalifikovat jenom jako vyhnání, protože tito lidé – narozdíl od českých přistěhovalců – měli v Sudetech svůj domov a kromě toho – opět narozdíl od Čechů – ztratili svůj majetek.

Jen několik dní po Mnichovské dohodě prezident Edvard Beneš odstoupil. Česká veřejnost tehdy rozhodně činila Beneše odpovědným za dohodu a předhazovala mu ihned jeho protisudetoněmeckou politiku a stejně tak jeho důvěru v západní mocnosti. Ne naposledy mu česká veřejnost měla za zlé jeho chybějící připravenost (přes dalekosáhlé válečné přípravy -mobilizace dne 21. IX. 1938) bojovat za územní celistvost Československa. Ze sudetoněmeckého pohledu si tyto výčitky zasluhují respekt. Beneš zůstal následující měsíce v Československu „nejnenáviděnějším mužem“ a podporu českého obyvatelstva získal pozvolna znovu až po začátku války. Také tato dobře doložená skutečnost je dnes v ČR dalekosáhle tabuizována, ačkoli by mohla být vkladem k sudetoněmecko-českému porozumění o osobě a politice Edvarda Beneše. Proti historickým skutečnostem – až i v rozsudcích českého ústavního soudu (rozsudek v kauze Dreithaler z 8. III. 1995) – se tvrdí, že Benešova demise je „československým“ obyvatelstvem považována za nelegitimní.

Dalším následkem Mnichovské dohody bylo, že začátkem listopadu byly maďarské a polské oblasti ČSR přičleněny k Maďarsku a Polsku a že Slováci nyní velmi rychle obdrželi národní autonomii (listopad 1938), která jim byla v předchozích letech předtím vždy odpírána. To zároveň znamenalo konec fikce „československého“ národa.

Bezpráví protektorátního zřízení

Již začátkem března 1939 byla Slovensku a Podkarpatské Rusi znovu upírána jejich teprve pár měsíců stará autonomie jednostranným pražským rozhodnutím. 14. března 1939 proto Slováci vyhlásili – pod tlakem povzbuzování z Berlína – svůj vlastní stát, maďarské jednotky vtáhly do Podkarpatské Rusi a německá armáda obsadila Moravskou Ostravu, aby předešla domnělému polskému vojenskému přepadení.

Hitler začal 15. března 1939 s obsazováním zbylých oblastí Čech a Moravy a vyhlásil je za „Říšský protektorát“, poté co si v noci z 14. na 15. března vynutil na československém prezidentu Háchovi (od 5. X. 1938 nástupce Beneše) podrobení. Tento akt násilí byl evidentním proviněním jak proti právu českého národa na sebeurčení tak také proti Mnichovské dohodě.

Již připojení Sudet k Německé říši v roce 1938 znamenalo pro mnoho německých odpůrců nacismu, především pro sociální demokraty, začátek těžkých časů. To samé platilo v roce 1939 pro – početně ovšem nejdříve nepatrný – český odpor a úhrnem asi 120.000 Židů v českých zemích.

Oběti mezi Čechy, Židy, Cikány a Sudetskými Němci do konce války

1. České oběti

Počet českých obětí protektorátních časů lze vypátrat velmi špatně. V tomto textu by měl být proveden pokus o přiblížení se k pravdivým poměrům.

Podle zprávy ústředního československého statistického úřadu z prosince 1946 padlo za obětí protektorátnímu teroru 36.700 až 55.000 Čechů. Podle tohoto pramene je jmenovitě známých případů 36.700 a u čísla 55.000 se naproti tomu počítá s neurčitostí asi 50%. Na základě doby vzniku a zdroje zveřejnění můžeme vycházet z toho, že tato čísla vytyčují horní hranici skutečných ztrát, ačkoli později byla publikována ještě vyšší čísla, protože však nebyla jasně doložena, nebyla jim přikládána přiměřená hodnověrnost. Také seznam „jmenovitě známých“ 36.700 případů nebyl, pokud víme, zveřejněn. Považujeme toto číslo za nevěrohodné, neboť nebylo doloženo odpovídajícími událostmi.

V týdnech a měsících po atentátu na Heydricha (27. V. 1942) během tzv. „heydrichiády“ bylo podle stanného práva zastřeleno 1.700 až 1.800 Čechů včetně nejméně 254 mrtvých z Lidic (199 zastřelených a další úmrtí místních žen uvězněných v koncentračních táborech). Tato zastřelení nastávala často z malicherných příčin (provinění proti přihlašovací povinnosti, „schvalování atentátu“, poslušání nepřátelského vysílání, nepovolené držení zbraně), ale přece nebyla úplně bez výběru. Jestliže si Karl Hermann Frank v březnu 1944 pochvaloval, že „také dnes je ještě měsíčně kolem 100 rozsudků smrti“ vykonáváno, může počet popravených, na výsleších policie, gestapa nebo ve vazbě usmrčených Čechů přesahovat 5.000, přičemž ne málo obětí bylo extrémně tvrdě potrestáno za kriminální činy a nikoli za odbojovou činnost.

Je třeba mít na zřeteli, že z důvodů autonomie protektorátu jak soudy, tak také četnictvo byly obsazeny téměř výlučně Čechy. Rozsudky a mrtví nemohou být tedy připisovány jenom protektorátní vládě, resp. její (částečně) německé špičce. K tomu uvedme následující čísla: Ještě na podzim 1944 bylo v protektorátu 340.000 českých úředníků proti 9.000 německým. Je to pozoruhodné tím, že na území protektorátu mělo svůj domov přes 250.000 Němců především v Jihlavě, Brně a Praze. Protože část německých úředníků přišla z říše, byl sudetoněmecký podíl ještě menší.

Dále se nemálo – bezpochybně několik set, podle českých údajů více tisíc – Čechů, kteří byli nasazeni na nucené práce v říši, stalo obětí leteckého bombardování německých měst. Pojem „nucené práce“ zde bude používán s výhradami, protože ne na všechny tyto lidi může být opodstatněně použito, neboť v pracovních táborech seděli také tací, co v říši plnili své civilní pracovní úvazky. Stalo se skutečností, že během války platila pro české obyvatelstvo všeobecná pracovní povinnost. Ovšem po sociální stránce byli Češi Němcům úplně vyrovnáni, dostávali za normálních okolností obvykle stejné platy, zásobování potravinami bylo v protektorátu často dokonce lepší než v říši a také tam došlo jen k minimálnímu množství náletů na centra zbrojního průmyslu v Plzni, Brně, Pardubicích a Písku. Životní podmínky v protektorátu byly v souhrnu takové, že došlo k velmi rychlému nárůstu českého obyvatelstva. Především však byli Češi osvobozeni od vojenské služby. Zdá se, že prezident Hácha chtěl sice v září 1941 přispět k vítězství Německa nad Sovětským svazem nabídkou českých jednotek Hitlerovi, ten to však odmítl. Toto osvobození od vojenské služby mělo následky, že jen málo dvojjazyčně hovořících lidí z národnostně smíšených rodin z Čech a Moravy se chtělo přihlásit k Němcům. Proto byl národnostní poměr hned dvojnásobně posouván v neprospěch Sudetských Němců: Jednak jejich decimováním na frontách a dodatečně v důsledku velmi masivního pobízení lidí stojících uprostřed se tito hlásili jako Češi. Patří k mnoha absurditám českých dějin, že číselný poměr obou národností se od husitských válek nikdy tak dobře neposouval ve prospěch Čechů jako v letech 1940-45, tedy v době, kdy prohlašovaným dlouhodobým cílem německého ultranacionalistického vládce byla úplná germanizace českých zemí.

Tímto zjištěním se nemohou poměry v protektorátu přikrašlovat. Politický útlak byl masivní především po atentátu na Heydricha; jedna zpráva bezpečnostní služby dokonce hlásila, že Češi v tomto času „skutečně žijí ve strachu ze zastřelení každého desátého muže“. Kromě toho se Češi museli obávat časů po špatném konci války. Plánována byla germanizace, což sice nebyla fyzická likvidace, ale přece to znamenalo zničení české řeči a kultury (tzv. „etnocida“). Když kromě toho mělo ještě dojít „k odklizení rasově méněcenných“, splňovaly tyto plány v případě jejich realizace dokonce skutkovou podstatu genocidy ve smyslu konvence OSN z roku 1948.

Za zmínku stojí dále, že v roce 1944 v bojích u Dünkirchenu padlo 170 Čechů jako válečných dobrovolníků na straně spojenců a další místa bojů přinesla další malé ztráty na spojenecké straně. Jak bylo dříve uvedeno, přihlásilo se při sčítání lidu v květnu 1939 odhadem 80.000 Čechů v Sudetech za Němce. Jelikož měli německou státní příslušnost, byli jako „praví“ Němci povoláni k válečné službě. Válečné ztráty na německé straně činily cca 5,5% obyvatelstva, a proto musíme počítat s více jak 4.000 českými padlými v německých uniformách.

Závěr: Celkový počet Čechů zahynulých v čase protektorátu v důsledku německé okupace by mohl přesahovat 10.000. To ale bezpochyby jen při zahrnutí extrémně tvrdě potrestaných kriminálních činů a českých civilních zaměstnanců, resp. nuceně nasazených. Jeden nepřímý odkaz z českého zdroje tento poněkud menší počet objasňuje: V jednom českém provinčním městě zamýšleli postavit pomník zahynulým Čechům. Začalo se po nich pátrat a ukázalo se, že ne jednou v každé desítce českých obětí bylo 90% židovských. Nyní je však počet židovských

obětí znám dosti přesně: pohybuje se mezi 70-80.000. V případě, že by poměry z tohoto města byly reprezentativní (a jen sotva by tam přestála židovská pospolitost nepoměrné velikosti), je to odkaz na méně než 10.000 českých obětí. Proti počtu daleko přesahujícím 10.000 hovoří také následující: Celá česká historiografie se shoduje v tom, že heydrichiáda a Lidice tvořily vrchol pronásledování Čechů. Ten přinesl, jak už bylo řečeno, 1.800 mrtvých. Počet obětí přesahující větší měrou 10.000 nebyl českou historiografií nikdy doložen vahou událostí.

2. Židovské oběti

Jména 77.297 Židů z českých zemí, kteří přišli o život v důsledku nacistické genocidy jsou zdokumentována na zdech pražské Pinkasovy synagogy. Tento seznam se zdá být přesný a také dalekosáhle úplný. Židovské obce v ČR uvádějí celkový počet židovských obětí pocházejících z českých zemí v rozmezí 78.000 až 80.000 a tento počet se zdá být odpovídající. Tímto byla židovská pospolitost ze dvou třetin zdecimována, protože před holokaustem tam žilo kolem 120.000 Židů, přičemž nacistické pronásledování postihlo asi mnohem větší skupinu: Kdo z židovské obce vystoupil nebo byl Židem jenom po otci, byl nacisty vždy považován za Žida resp. položida, nikoli však samotnou židovskou pospolitostí. Stále znovu předkládané počty od cca. 140.000 do cca. 240.000 zavražděných československých Židů nejsou falešné, protože se vztahují na Československo v hranicích k 31. XII. 1938 (resp. 1937) a ne na české země.

3. Oběti mezi Romy (Cikány)

Podle údajů spolků českých Romů zemřelo za éry nacismu asi 6.500 Romů z českých zemí, jiné zdroje hovoří o kolem 6.000 mrtvých. Od roku 1939 byly v českých zemích dva tábory pro Cikány, jeden v Letech u Písku v jižních Čechách a druhý v Hodoníně u Kunštátu na Moravě. Lety byly od srpna 1942 pravým táborem smrti. Srovnávací analýza zpráv pozůstalých z Letů, kterou sestavil v polovině 90. let americký historik Paul Polansky vede k počtu 1.300 až 1.400 zavražděných a zemřelých Cikánů v Letech, přičemž Praha oficiálně uvádí počet jen něco přes 300 mrtvých. Velitelem v Letech a dozorcí byli výlučně Češi, tábor byl zřízen na podzim 1939 na základě nařízení československé vlády z 2. března 1939, tedy dva týdny před protektorátním zřízením. Podle dalších údajů zemřelo 2.600 Romů z českých zemí v Osvětimi, další přišli o život v jiných koncentračních táborech.

V otázce počtu mrtvých mezi Cikány z českých zemí zastává Paul Polansky menšinový názor: Domnívá se, že tam před rokem 1939 nežilo cca. 7.000, ale dokonce až 35.000 Romů, což nemusí být přímou manipulací statistiky – a že asi 30.000 jich zemřelo. Významné práce o genocidě českých Romů překládá v současnosti Markus Pape, ty bohužel zatím existují jen v češtině.

4. Sudetoněmecké oběti do konce války

Asi 180.000 sudetoněmeckých vojáků zemřelo ve válce nebo v zajetí (údaje kolísají mezi 175.000 až 200.000), k tomu se řadí na 10.000 úmrtí sudetoněmeckých civilistů při náletech a pozemních bojích. Narozdíl od měst ve vnitřních Čechách byla sudetoněmecká města masivně bombardována, jako například Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Horní Litvínov, Opava a Liberec. I podle toho můžeme vidět, že západní spojenci uznávali Mnichovskou dohodu, protože na skutečně „československá“ města útočeno dobře nebylo. Při odporu proti nacionálnímu socialismu zemřelo kolem 1.000 sudetoněmeckých sociálních demokratů a předpokládá se, že nejméně několik stovek dalších sudetoněmeckých odpůrců nacismu.

Vyhnání – trvalý zločin proti lidským právům

Konec 2. světové války (1945) přinesl obnovení Československa vítěznými spojeneckými mocnostmi, k němuž byly znovu přičleněny oblasti osídlené Sudetskými Němci, aniž by se těchto někdo zeptal. Sudetští Němci byli kolektivně, úplně a bez náhrady vyvlastněni a – jako

miliony jiných Němců z východní a jihovýchodní Evropy – vyhnání ze své několik staletí staré vlasti. Naproti hroznému obrazu zločinů nacistického režimu, který tehdy oblétl svět, zůstává světová veřejnost němá – s málo výjimkami – ke zločinu vyhnání přes 14 milionů Němců ze své vlasti.

Vyhnání Sudetských Němců naplánované a připravené českým exilovým prezidentem Edvardem Benešem v londýnském exilu, začalo bezprostředně po konci války v květnu 1945. Komunisty vedené české národní výbory a teroristické skupiny rudých gard začaly v první fázi s hromadným zlým nakládáním, vražděním, vyháněním, znásilňováním a umisťováním do českých koncentračních táborů (skutečně se tak oficiálně nazývaly). Do konce Postupimské konference vítězných mocností 2.8.1945 bylo již „divoce“ vyhnáno nebo uprchlo asi 750.000 Sudetských Němců. Regionální těžiště tohoto ranného vyhánění leželo v severních Čechách a na jižní Moravě, kde vzdálenost do Saska nebo Dolního Rakouska není tak velká, takže lidé mohli být jednoduše hnáni ze země pěšky.

V měsících po Postupimské konferenci, tedy mezi zářím a prosincem 1945 nedocházelo v první řadě k větším novým vyháněním. Mnohознаčné formulace článku XIII. postupimských protokolů kromě toho určitým způsobem obsahovaly moratorium pro další vyhánění, které bylo potom od ledna 1946 spuštěno s plnou silou a se systematickou organizací.

Od ledna do listopadu 1946 bylo vyvezeno do obsazeného Německa přes 1.000 vlakových souprav, které byly plně nacpány průměrně 1.200 oloupenými sudetoněmeckými muži, ženami a dětmi. Za jeden a půl roku od května 1945 do prosince 1946 bylo vyhnáno dosti přesně 2,8 milionu ze 3,2 milionu Sudetských Němců do té doby v zemi žijících. Asi 250.000 jich v zemi mohlo zůstat – nebo muselo zůstat, neboť jejich kvalifikaci nemohla ČSR jinak zajistit. Ale také tito lidé byli vyvlastněni a mnozí z nich byli zavlčeni dovnitř Československa. Podle nejnovějších šetření přišlo přibližně 165.000 Sudetských Němců o život přímo během vyhánění, dalších cca. 105.000 jich zemřelo po vyhnání právě na jeho následky v oblastech, jež je přijaly, zejména hlady, nemocemi z hladu a nedostatečnou lékařskou péčí. Sudetští Němci zbylí ve vlasti později zemi asi ze dvou třetin opustili jako vystěhovalci.

V domovské kartotéce pro Sudetské Němce („Heimatortskartei“ - HOK) v Řezně jsou zdokumentována jména a adresy 255.133 Sudetských Němců (stav k září 1999) se zcela neobjasněným osudem. Mnozí z nich mohli přežít ve své vlasti nebo v bývalé NDR, aniž by o tom v HOK věděli, větší díl těchto zmizelých jsou ale oběti vyhnání. V tomto počtu není zahrnuto ještě 19.542 osob prokazatelně zahynuvších (stav k roku 1965, tento počet nebyl bohužel od té doby aktualizován). HOK není institucí vyhnaneckých spolků. Její nosnou náplní je charita a jejím cílem je v první řadě slučování rodin. HOK je však také úředně uznávaným informačním střediskem, a je proto podporována spolkovým ministerstvem vnitra.

Každopádně potvrzují data HOK, na jejichž základě byl v roce 1965 vytvořen tzv. „Souhrnný zdroj pro objasnění osudů německého obyvatelstva ve vyhnaneckých územích“ (v originále „Gesamterhebung“), velmi dobře do té doby provedená statistická zkoumání, obzvláště tomu z roku 1958 provedenému Spolkovým statistickým úřadem. Tehdy byly ztráty Němců spojené s vyhnáním z Československa vyčísleny na 273.000 (ale včetně válečných ztrát mezi civilisty), z čehož je 250.000 Sudetských Němců a 23.000 Karpatských Němců. Obě šetření byla provedena na objednávku německého parlamentu (Bundestagu). Přece však musely být dnes v účtech Spolkového statistického úřadu z roku 1958 provedeny určité korektury: Počet Sudetských Němců žijících ke klíčovému roku 1950 v NDR byl tenkrát odhadnut příliš vysoko – přes 200.000 více. Po započtení této chyby dojdeme k počtu ztrát přes 450.000. Jsou ale další nepřesnosti: To byla tzv. změna národnosti s níž se nepočítalo s ohledem na její nepatrný objem. To dává několik desítek tisíc dvojjazyčných Čechů, kteří se při sčítání lidu v roce 1939 přihlásili k Němcům a v roce 1945 nebyli vyhnáni. Naopak to dává několik desítek tisíc dvojjazyčných Sudetských Němců, většinou lidí s částečně českými rodiči nebo manželskými partnery, kteří se v roce 1945 přihlásili k Čechům a tím unikli vyhnání. Počet těchto změn národnosti může být přes 160.000. Kromě toho byl od roku 1958 dalšími šetřeními jak se zdá počet padlých Sudetských Němců poněkud snížen a k tomu přicházejí další menší nepřesnosti. S ohledem na všechny tyto korektury jsou dnes ztráty přičítané vyhnání určené pomocí statistické bilance obyvatelstva pevně vyčísleny na cca. 270.000 Sudetských Němců.

Českými a jednotlivými německými historiky byl naproti tomu udán počet obětí vyhnání „maximálně 40.000“. Ovšem mají práci, aby tato od roku 1992 uváděná čísla doložili,

„Souhrnný zdroj“ z roku 1965 a data HOK až dosud k takovéto informaci hladce a jednoduše nevedou. Později po prudkém odporu Sudetoněmeckého landsmanshaftu nebyla tato data zcela opomenuta, ale interpretována tak, že za oběti vyhnání bylo pokládáno jen 19.452 „dle očitých svědectví mrtvých“. Data statistické bilance obyvatelstva, která ukazují řádově přesně tytéž hodnoty, byla buď ignorována nebo rychle odklizená, jedním z posledních příkladů je tisková zpráva německo-české komise historiků z 17. XII. 1996.

Do podrobností jdoucí výklad této otázky podle nejnovějšího stavu (březen 2000) naleznete v rubrice Dokumenty na těchto internetových stránkách. Následující statistická bilance obyvatelstva naproti tomu znovu přináší stav znalostí z konce padesátých let a musí být popsáným postupem korigována, což vede k o něco vyššímu číslu ztrát přibližně 270.000.

Statistická bilance sudetoněmeckého obyvatelstva (stav k roku 1959)

A. Před vyhnáním

1. Před 2. světovou válkou

Sudetoněmecké obyvatelstvo v květnu 1939

a) Sudetoněmecké příhraniční oblasti připojené v roce 1938 k říši	3.064.000
b) Těšínsko (v listopadu 1938 připojené k Polsku, v květnu 1945 zpět k ČSR)	10.000
c) „Protektorát“ Čechy a Morava	258.000
Celkem	3.332.000

2. Změny od května 1939 do května 1945

a) Přirozený přírůstek + přistěhovalí	+163.000
b) Válečné ztráty (včetně civilistů)	-200.000
Počet Sudetských Němců před vyhnáním	3.295.000

(podle současného stavu znalostí byl tento počet spíše 3.2 milionu)

B. Po vyhnání

a) Počet vyhnáných Sudetských Němců v zemích jejich příjmu v roce 1950	2.890.000
b) Přirozený přírůstek v letech 1945 až 1950	-76.000
c) Sudetští Němci zbylí v ČSR/ČSSR	235.000
d) V roce 1950 domněle padlí ve válce, internovaní civilisté, pohřešovaní a v zajetí	+5.000

Potvrzený stav Sudetských Němců po vyhnání .....

(podle současného stavu znalostí byl tento počet něco pod 3 miliony)

C: Neobjasněný zbytek (= ztráty vyhnání) 241.000

(podle současného stavu znalostí je tento počet spíše asi 270.000)

(Použitý zdroj: Alfred Bohman, „Sudetoněmeckost v číslech“, Sudetoněmecká rada, Mnichov 1959)

Tyto statistické propočty se kryjí, jak bude v textu následně do značné míry objasněno, s obsahem sudetoněmeckých jednotlivců v domovských kartotékách. Tam jsou jmenovitě zdokumentovány:

- doložitelné oběti vyhnání (stav k roku 1959, včetně Těšínska a Hlučínska)	19.542
- Sudetští Němci s neobjasněným osudem (stav k roku 1959, bez Těšínska a Hlučínska)	225.133

Z těchto 225.133 osob ale pravděpodobně několik desítek tisíc lidí přežilo v NDR nebo ČSR, aniž by o tom v domovských kartotékách věděli. Přesto ale HOK v roce 1965 uváděly ještě 295.026 Sudetských Němců s neobjasněným osudem, v cca. 70.000 objasněných osudů od roku 1965 jsou mnohá zjištěná úmrtí. Kromě toho mohlo být HOK od roku 1965 nově zachyceno 96.795 Sudetských Němců, kteří přežili začátek května 1945. Mezi nimi byly rovněž mnohé oběti vyhnání, což je dneska potvrzeno na základě českého zveřejnění seznamu zemřelých (viz seznam zemřelých z tábora Hanke v Moravské Ostravě). Vcelku data HOK potvrzují obraz získaný ze statistické bilance obyvatelstva, i když se počty zcela přesně shodovat nemohou.

Vyhnání Sudetských Němců zcela jednoznačně naplňuje skutkovou podstatu genocidy podle definice Mezinárodní úmluvy o zamezení a potrestání zločinů genocidy z 9.12.1948. Touto úmluvou byla kodifikována odjakživa uznávaná lidská práva, a ta je proto použitelná také na vyhnání Sudetských Němců. Kromě toho splňuje vyhnání skutkovou podstatu nepromlčitelnosti

zločinů proti lidstvu ve smyslu stanov norimberského tribunálu pro potrestání válečných zločinů. Naproti běžnému německému jazykovému spojení „Verbrechen gegen die Menschlichkeit“ („zločiny proti lidskosti“ – poznámka překladatele) je zde v přesném překladu užito termínu „Verbrechen gegen die Menschheit“ („zločiny proti lidstvu“ – poznámka překladatele). V angličtině existuje vedle pojmu „crime against humanity“ také pojem „crime against mankind“. „Humanity“ může znamenat lidskost nebo lidstvo, „mankind“ znamená jenom lidstvo. Touto volbou slov se dojde k vyjádření, že zločiny těchto rozměrů je postiženo celé lidstvo, tj. k myšlence pevně zakotvující lidská práva: Genocida a zločiny proti lidstvu působí „erga omnes“ také proti všem ostatním – nikdo nesmí neuznávat jejich následky, každý by měl přispět k zabránění těmto zločinům a jestliže k nim přece jen dojde, každý musí a má přispět k potrestání viníků.

Materiální hodnoty v bilionové výši

Hodnotu vyhnáním ztraceného soukromého majetku Sudetských Němců není snadné odhadnout. V jednom šetření z roku z roku 1981 byla tato ztráta oceněna na 265 miliard marek (v tehdejší kupní síle). Pro porovnání: Spolkový příjem daní dosahoval v roce 1984 kolem 199 miliard marek. Materiální hodnota Sudet souhrnně je ještě daleko vyšší - musí být přitom brána v úvahu rovněž hodnota veřejného majetku a přírodních zdrojů v nejširším smyslu.

Oporou by zhruba mohla být cena, kterou před několika málo lety nabídli Rusku Japonci za čtyři nejjižnější Kurilské ostrovy, tj. více miliard dolarů za malé teritorium původně s 40.000 obyvateli. S ohledem na rozlohu, počet obyvatel a přírodní zdroje Sudet to vede k materiální hodnotě kolem jednoho bilionu (= 1.000 miliard) německých marek v dnešní kupní síle (1999). Obtížněji zvažitelné a nenahraditelné jsou ztráty lidských životů a sotva lze ocenit peněžní částkou ztrátu vlasti pro více než tři miliony lidí. Rovněž je zde třeba zmínit ztrátu vzkvétající kulturní krajiny, již je konec konců postižena celá Evropa.

Z německého originálu „[Historie](#)“ přeložil Ing. Vlastimil Kraus.

Český překlad vyšel na informačním serveru www.bruntal.net v roce 2005.

Na www.go-east-mission.de vychází v dubnu 2008 s povolením redaktora bruntálského serveru.